

Sygn. akt III U 596/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Danuta Poniatowska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 sierpnia 2019r. w Suwałkach

sprawy **E. P.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy

w związku z odwołaniem E. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 25 kwietnia 2019 r. znak (...)

1. **oddala odwołanie;**

2. **przyznaje radcy prawnemu J. R. prowadzącemu Kancelarię Radcy Prawnego w S. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Suwałkach kwotę 90 (dziewięćdziesiąt) złotych, powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem wynagrodzenia dla pełnomocnika ustanowionego E. P. z urzędu.**

Sygn. akt III U 596/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25.04.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., powołując się na przepisy ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz.1270 ze zm.), odmówił E. P. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W odwołaniu E. P. domagała się zmiany zaskarżonej decyzji. Wskazała, że udowodniła 21 lat 8 miesięcy i 29 dni okresów składkowych i nieskładkowych i została uznana przez lekarza orzecznika za całkowicie niezdolną do pracy oraz samodzielnej egzystencji, a więc spełniła warunek posiadania odpowiedniego stażu pracy. Wnosiła o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego odrzucenie, a w przypadku nieuwzględnienia tego wniosku, o jego oddalenie. Podtrzymał podstawy skarżonej decyzji.

Sąd ustalił, co następuje:

E. P. (ur. (...)) wystąpiła z wnioskiem o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy 7.03.2019 r.

Lekarz Orzecznik ZUS orzeczeniem z 29.03.2019 r. stwierdził, iż wnioskodawczyni jest trwale całkowicie niezdolna do pracy z zaznaczeniem, iż całkowita niezdolność do pracy powstała 13.03.2014 r. i jest związana ze stanem narządu wzroku. Wskazał też, że jest trwale niezdolna do samodzielnej egzystencji, która istnieje od 27.02.2016 r. Ponadto nie stwierdził niezdolności do pracy na dzień 8.12.2009 r. Pozwany ustalił, że odwołująca spełniałaby warunki do otrzymania renty, w przypadku orzeczenia niezdolności do pracy na dzień 8.12.2009 r. Wnioskodawczyni nie odwoływała się od tego orzeczenia Lekarza Orzecznika ZUS.

Organ rentowy odmówił prawa do dochodzonego świadczenia, ponieważ w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem powstania niezdolności do pracy, czyli od 14.03.2004 r. do 13.03.2014 r. wnioskodawczyni udowodniła 4 lata 1 miesiąc i 1 dzień okresów składkowych i nieskładkowych, a w ostatnim dziesięcioleciu od dnia zgłoszenia wniosku o rentę, czyli od 8.03.2009 r. do 7.03.2019 r. nie posiada żadnych okresów składkowych i nieskładkowych. Nie został więc spełniony warunek wymaganego co najmniej 5 letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Ostatnim okresem składkowym, którym legitymuje się wnioskodawczyni, jest okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych do 8.06.2008 r.

Ponieważ wnioskodawczyni nie kwestionowała orzeczenia Lekarza Orzecznika ZUS ani sprzeciwem, ani w odwołaniu, Sąd uznał te ustalenia za niesporne i nie przeprowadzał na tę okoliczność dowodu z opinii biegłych lekarzy sądowych.

Na podstawie dowodów dołączonych do wniosku o rentę i w wyniku przeprowadzonego postępowania, organ rentowy przyjął za udowodnione okresy składkowe w wymiarze 19 lat 11 miesięcy i 20 dni oraz nieskładkowe – 1 rok 9 miesięcy i 9 dni, co daje staż sumaryczny: 21 lat 8 miesięcy i 29 dni. Wnioskodawczyni nie kwestionowała w odwołaniu tak obliczonego stażu, należało więc przyjąć, że jest on również niesporny.

Z akt rentowych wynika, że przed tutejszym Sądem toczyły się sprawy z odwołania E. P. od decyzji ZUS odmawiających prawa do renty, ostatnia pod sygn. akt III U 3150/16. W sprawie tej prawomocnym wyrokiem z 28.06.2017 r. Sąd oddalił odwołanie. Wywiedziona przez wnioskodawczynię apelacja została oddalona przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku. Z uzasadnienia tego orzeczenia wynika, iż podstawą odmowy przyznania prawa do renty, mimo stwierdzenia niezdolności do pracy, był brak wymaganego stażu pracy. W sprawie tej również ustalono, że brak podstaw do stwierdzenia jakiegokolwiek niezdolności do pracy na 8.12.2009 r., kiedy to odwołująca się spełniała warunki stażowe do uzyskania prawa do renty.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do wniosku organu rentowego o odrzucenie odwołania, wobec braku sprzeciwu wnioskodawczyni od orzeczenia Lekarza Orzecznika ZUS. Wniosek ten w ocenie Sądu jest niezasadny.

Postępowanie przed lekarzem orzecznikiem ma na celu ustalenie okoliczności związanych z niezdolnością do pracy (niezdolnością do samodzielnej egzystencji). Pojęcie "niezdolność do pracy" jest niewątpliwie pojęciem prawnym, wyznaczającym przesłankę nabycia prawa do świadczenia, lecz z punktu widzenia ochrony uprawnień jest to przede wszystkim okoliczność faktyczna, którą trzeba ustalić. Celem postępowania przed lekarzem orzecznikiem jest nie tylko ustalenie stopnia niezdolności do pracy, czy czasu trwania niezdolności, ale również daty jej powstania. Jeżeli zatem lekarz orzecznik dokonuje tych ustaleń - co znajduje swoje odzwierciedlenie w treści wydawanego przez niego orzeczenia - to również w interesie wnioskodawczyni leży, aby były one zgodne z faktami. Istotą postępowania jest ustalenie faktów związanych z potocznie rozumianą niezdolnością do pracy, jeśli więc wnioskodawczyni, wobec której wydano orzeczenie lekarskie, nie wnosi sprzeciwu, to nie jest dopuszczalne kwestionowanie tego orzeczenia dopiero w późniejszym postępowaniu odwoławczym przed sądem. Niewniesienie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika oznacza, że wnioskodawczyni zgadza się, iż wszystkie stwierdzenia w nim zawarte są prawdziwe. Tym samym proces ustalania okoliczności faktycznych, mających znaczenie dla nabycia prawa do renty zostaje zakończony.

Odrzucenie odwołania jest zatem uzasadnione i konieczne, jeśli sprawa dotyczy świadczenia z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo zależy od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, a podstawą wydania decyzji jest orzeczenie lekarza orzecznika ZUS, gdy odwołujący się nie wniósł sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika do komisji lekarskiej ZUS oraz gdy odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. W konsekwencji, na podstawie art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., sąd odrzuca odwołanie, w którym ubezpieczony podniósł wyłącznie zarzuty przeciwko orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS w kwestiach określonych w art. 14 ust. 1 pkt 1 - 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 15.03.20105 r. sygn. III UZP 17/05).

W niniejszej sprawie wnioskodawczyni nie kwestionowała żadnego z ustaleń zawartych w orzeczeniu Lekarza Orzecznika. Zarzuty zawarte w odwołaniu sprowadzają się do kwestionowania odmowy przyznania prawa do renty przy wykazanym stażu pracy ponad 20 lat i stwierdzeniu całkowitej niezdolności do pracy. Dlatego wniosek o odrzucenie odwołania nie został uwzględniony.

Z tych względów też Sąd, rozpoznając niniejszą sprawę, nie zasięgał opinii biegłych lekarzy sądowych odpowiednich specjalności, bowiem żadne z istotnych ustaleń Lekarza Orzecznika nie zostało zakwestionowane, a data powstania niezdolności do pracy wnioskodawczyni została prawomocnie ustalona, choćby w ostatnio rozpoznawanej sprawie tut. Sądu sygn. III U 350/16.

Ocenę zasadności podniesionych w odwołaniu zarzutów, należy rozpocząć od przypomnienia przesłanek warunkujących nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, które określone są w art. 57 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 z późn.zm.). Zgodnie z ust. 1 tego przepisu renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który łącznie spełnia trzy warunki: jest osobą niezdolną do pracy (pkt 1), posiada wymagany okres składkowy i nieskładkowy (pkt 2), a niezdolność do pracy powstała w okresach enumeratywnie wymienionych w pkt 3 albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów (pkt 3). Z kolei w myśl ust. 2 art. 57 - przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpiezonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

W stanie prawnym obowiązującym przed dniem 23 września 2011 r. (wejście w życie ustawy z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - Dz.U. z 2011 r. Nr 187, poz. 1112, dalej „ustawa zmieniająca”) obowiązywała wykładnia art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dokonana w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 305). Zgodnie z tą wykładnią, na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy, bez potrzeby wykazywania przewidzianego w 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Oznaczało to, że ubezpieczony, o którym stanowi art. 57 ust. 2 nie musiał spełniać nie tylko warunku określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3, ale również warunku ustanowionego w art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z - definiującym pojęcie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego - art. 58 ust. 1 i 2.

Wykładnia ta nie spotkała się z akceptacją ustawodawcy, czego wyraz stanowi dodanie - z dniem 23 września 2011 r. przez art. 1 pkt 1 ustawy zmieniającej - do art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ustępu 4. Zgodnie z dodanym ust. 4, przepisu art. 58 ust. 2, ustanawiającego w stosunku do osób, których niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat (art. 58 ust. 1 pkt 5) wymaganie legitymowania się co najmniej pięcioletnim okresem składkowym i nieskładkowym przypadającym w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy - nie stosuje się do ubezpiezonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Tym samym, od czasu wejścia w życie ustawy zmieniającej art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i

rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może być już interpretowany jako przepis samodzielnie określający warunki wymagane do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ale wyłącznie jako przepis łagodzący w stosunku do przesłanki wymienionej w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy. Ubezpieczeni wskazani w hipotezie normy art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, u których stwierdzono całkowitą niezdolność do pracy i którzy legitymują się co najmniej 20 letnim (w przypadku kobiet) lub 25 letnim (w przypadku mężczyzn) okresem składkowym i nieskładkowym nie muszą bowiem wykazywać faktu powstania niezdolności do pracy w okresach wyszczególnionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 lub w ciągu 18 miesięcy od ich ustania. Muszą jednak, stosownie do art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 tej ustawy udokumentować co najmniej pięcioletni okres składkowy i nieskładkowy w dziesięcioleciu poprzedzającym datę wystąpienia z wnioskiem rentowym lub datę powstania niezdolności do pracy. Z tego ostatniego warunku, na mocy dodanego art. 58 ust. 4, ubezpieczonego będącego osobą całkowicie niezdolną do pracy zwalnia dopiero wykazanie co najmniej 25 letniego (w przypadku kobiet) lub 30 letniego (w przypadku mężczyzn) okresu składkowego, o jakim mowa w art. 6 ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5.04.2016 r., sygn. I UK 136/15).

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wskazywał, że dodanie ust. 4 do art. 58 stanowiło wyraz braku zgody ustawodawcy na dotychczasową wykładnię prawa przyjętą w uchwale powiększonego składu Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 i miało na celu wyraźne uregulowanie przesłanek warunkujących nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. A zatem z obowiązku udokumentowania co najmniej pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego w dziesięcioleciu poprzedzającym datę wystąpienia z wnioskiem rentowym lub datę powstania niezdolności do pracy zwolniony jest ubezpieczony całkowicie niezdolny do pracy, który legitymuje się 25 lub 30 letnim okresem składkowym wymienionym w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ustawodawca, w przeciwieństwie do regulacji zawartej w art. 57 ust. 2, łagodząc warunki nabywania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określone w art. 57 ust. 2, pominał całkowicie okresy nieskładkowe oraz uzupełniające, a uwzględnił wyłącznie okresy składkowe wymienione w art. 6, co wynika z literalnego brzmienia art. 58 ust. 4 ustawy.

W tym kontekście należy uznać, że niedopuszczalna jest rozszerzająca wykładnia art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegająca na zaliczeniu do okresów składkowych, o których mowa w art. 6, okresów ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki stosownie do treści art. 10 tej ustawy, ani tym bardziej okresów pracy w gospodarstwie rolnym, za który nie było obowiązku opłacania składek. Art. 10 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zezwala na uwzględnianie okresów ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki na ubezpieczenie społeczne przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu wyłącznie w zakresie uregulowanym w art. 57 ust. 2 oraz art. 58 ust. 1 pkt 1-5 oraz ust. 2 ustawy. Natomiast art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi *lex specialis* w stosunku do przesłanek, określonych w art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy. Oznacza to, że powinien być interpretowany i stosowany w sposób ścisły, bowiem dopuszcza on jedynie dla ubezpieczonych całkowicie niezdolnych do pracy możliwość złagodzenia warunku posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego w ostatnim dziesięcioleciu przed złożeniem wniosku o rentę lub powstania niezdolności do pracy. Wobec wyraźnego pominięcia przez ustawodawcę okresów nieskładkowych, które należą do powszechnego systemu ubezpieczeń, nie jest również możliwe odwoływanie do okresów uzupełniających, o których stanowi art. 10 ustawy o emeryturach i rentach i przyjęcie, że przepis art. 58 ust. 4 ustawy ma szerszy zakres zastosowania niż wynika to z jego wykładni językowej. W sytuacji bowiem, gdy wykładnia językowa w sposób wystarczający pozwala zrozumieć treść przepisu, zastosowanie innej wykładni nie jest dopuszczalne.

E. P. spełniła tylko jeden z warunków niezbędnych przy ubieganiu się o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy - jest niezdolna do pracy. Przepisy wymagają spełnienia wszystkich przesłanek z art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kumulatywnie, zatem nie można pomijać żadnej z nich. Dlatego pomimo stwierdzonej niezdolności do pracy, nie można przyznać wnioskodawczyni prawa do renty z tego tytułu. Z obowiązku udokumentowania co

najmniej pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego w dziesięcioleciu poprzedzającym datę wystąpienia z wnioskiem rentowym lub datę powstania niezdolności do pracy wnioskodawczyni -całkowicie niezdolna do pracy, zwolniona byłaby wówczas, gdyby legitymowała się 25 letnim okresem składkowym wymienionym w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ogólny staż pracy odwołującej jest na tyle niski, że nie dawał możliwości przyznania świadczenia na podstawie wnioskowanej przez nią w odwołaniu.

W związku z powyższym, na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji.

O wynagrodzeniu pełnomocnika ustanowionego E. P. z urzędu orzeczono zgodnie z § 15 ust. 2 w zw. z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1715 ze zm.).